

შპს „ეიჩ ჯი კაპრა კალკასიკა“-ს სამონადირეო მეურნეობის
მართვის გეგმა (პროექტი)

2021 წელი

შინაარსი

1. სამონადირეო მეურნეობის მართვის მიზნები, ამოცანები და განვითარების სტრატეგია;
2. სამონადირეო მეურნეობის ლიცენზიით განსაზღვრული ტერიტორიის ფიზიკურ-გეოგრაფიული და ბიო-ეკოლოგიური დახასიათება;
3. სანადირო ცხოველების საბინადრო პირობების შეფასება;
4. სანადირო ცხოველების რესურსის შეფასება;
5. სამონადირეო მეურნეობის ზონირება;
6. ცხოველთა აღრიცხვა და მონიტორინგი;
7. ცხოველთა დაცვისა და აღწარმოების ღონისძიებები;
8. ბიომრავალფეროვნების, მათ შორის, ენდემური და რელიქტური სახეობების, მაღალი კონსერვაციული ღირებულების ტყეების დაცვისა და მდგრადი მართვის ღონისძიებები;
9. ტერიტორიის განაწილება ხანძრის საშიშროების კლასების მიხედვით, ხანძარსაწინააღმდეგო პროფილაქტიკური ღონისძიებების ნუსხა;
10. ინფორმაცია ტყეების სანიტარიული მდგომარეობის შესახებ და გაუმჯობესების ღონისძიებები, ტყის ენტომომაკროფტებით და ფიტო დაავადებებით ტყეების დაავადების პროფილაქტიკა და სალიკვიდაციოდ რეკომენდებული ღონისძიებების ნუსხა ცალკეული ტერიტორიების მიხედვით;
11. ლიცენზიით განსაზღვრული ტერიტორიის დაცვის მექანიზმები;
12. სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორიაზე ტურიზმის განვითარებისათვის დაგეგმილი ღონისძიებები;
13. ინფრასტრუქტურის განვითარება;
14. სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორიაზე წარმოქმნილი ნარჩენების მართვის საკითხები;
15. სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორიაზე არსებული ჰიდროლოგიური ქსელის დახასიათება.

1. სამონადირეო მეურნეობის მართვის მიზნები,

ამოცანები და განვითარების სტრატეგია

სამონადირეო მეურნეობის მართვის მიზანს წარმოადგენს სანადირო გარეული ცხოველების მდგრადი სარგებლობა, რომელიც აღიარებულია 1992 წლის რიო-დე-ჟანეიროს ბიომრავალფეროვნების შესახებ კონვენციის მიერ.

სამონადირეო მეურნეობის მართვის მიზანი არის სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორიაზე არსებული სანადირო რესურსით მდგრადი სარგებლობა და სარგებლობის შედეგად შესაბამისი სარგებელის მიღება. მიზნის მისაღწევად ერთერთ მთავარ ამოცანად მიგვაჩნია სანადირო ცხოველების (*Sus scrofa atilla*, *Capreolus capreolus capreolus*, *Meles meles leptorynchus*) პოპულაციების ზრდის ხელშეწყობა

სამონადირეო მეურნეობის ძირითადი ამოცანა არის, თუ როგორ უნდა უზრუნველვყოთ სანადირო გარეული ცხოველების მდგრადი სარგებლობა?. ამის შესაძლებლობას იძლევა ბიომრავალფეროვნების შესახებ კონვენციის მიერ შემუშავებული ეგრედ წოდებული ადდის-აბების და მალავის პრინციპები. სამონადირეო მეურნეობის განვითარების სტრატეგია აგებული არის ბუნებათდაცვითი კონვენციების მიერ აღიარებულ ღირებულებებზე, როგორც არის: 1979 წლის ბერნის კონვენცია „ველური ბუნების და ბუნებრივი ჰაბიტატების შესახებ“, 1992 წლის რიო-დე-ჟანეიროს ბიომრავალფეროვნების შესახებ კონვენცია, რომელთა მხარესაც წარმოადგენს საქართველო.

2. ლიცენზიით განსაზღვრული ტერიტორიის

ფიზიკურ-გეოგრაფიული და ბიო-ეკოლოგიური დახასიათება

სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორია განთავსებულია საჩხერის მუნიციპალიტეტში კვერეთის სატყეო უბანზე 1-63 კვარტლებში. მდინარე ჩიხურას და მისი შენაკადების მარჯვენა და მარცხენა მხარეს, ზღვის დონიდან 460-1175 მ სიმაღლეზე. ლიცენზიით განსაზღვრული ტერიტორიის ფართობი შეადგენს 7897,339935 ჰა-ს. 2021 წელს სამონადირეო მეურნეობის ფართობის დაზუსტებისას მისმა ფართობმა შეადგინა 8316 ჰა.

სამონადირეო მეურნეობის საზღვრების წვეროების X და Y კოორდინატები აღებული UTM კოორდინატთა სისტემაში:

X – 374500 უკიდურესი ჩრდილოეთის კოორდინატები

Y – 4696000

X – 365650 უკიდურესი დასავლეთის კოორდინატები

Y - 4694000

X – 371720 უკიდურესი სამხრეთის კოორდინატები

Y - 4691200

X – 376126 უკიდურესი აღმოსავლეთის კოორდინატები

Y - 4691754

სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორიას აღმოსავლეთით ესაზღვრება სოფ. ჭალის სატყეოს ტერიტორია, დასავლეთით სოფელ ცხომარეთის სატყეოს ტერიტორია, ჩრდილოეთით ონის მუნიციპალიტეტი, სამხრეთით - სოფელ სხვიტორის საკოლმეურნეო ტყის ტერიტორია.

ზოგადად სანადირო მეურნეობის ტერიტორია მთაგორიანია, ბუჩქნარები წარმოდგენილია მცირე რაოდენობით, ნაწილობრივ მინდვრები და უმეტესი ნაწილი დაკავებულია სხვადასხვა სახეობის ხე-მცენარეებით.

სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორია მდებარეობს იმერეთის მაღლობზე, რომელიც ზოოგეოგრაფიულად მიეკუთვნება პალეარქტიკის ოლქს. აღმოსავლეთ ხმელთაშუაზღვის ქვეოლქს, კავკასიურ ნაწილს. ფიზიკურ-გეოგრაფიული თვალსაზრისით სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორია მიეკუთვნება კავკასიონის მთიანეთის ოლქს და დასავლეთ კავკასიონის ქვეოლქს. სამონადირეო მეურნეობა მოიცავს ორ ლანდშაპს: 1. ფოთლოვანი ტყე; 2. შერეული ტყე, რომელშიც წიწვოვანი ხეები ძირითადად წარმოდგენილია ფიჭვით არის სოჭიც და ნაძვიც, ხოლო ფოთლოვანი - წიფლით, რცხილით, მუხით და სხვა.

ტერიტორია მიეკუთვნება ზომიერ ნოტიო ჰავის ოლქს ზომიერი ზამთრით და ცხელი ზაფხულით. საშუალო წლიური ტემპერატურაა +12,7°C, იანვრის - +0,7°C, აგვისტოს - +25,6°C. ნალექის ოდენობა წლიურად საშუალოდ შეადგენს 1075 მმ. ადგილობრივ კლიმატისთვის ნიშანდობლივია საკმაოდ ძლიერი თავსხმა წვიმები.

მცენარეული საფარი

ლიცენზიით განსაზღვრულ ფართობზე მცენარეული საფარი ძირითადად წარმოდგენილია ტყეებით, გვხვდება ბუჩქნარი ფორმაციები და მეორადი მდელოებიც. სამონადირეო მეურნეობა წარმოდგენილია მეზოფილური ტიპის მცენარეული საფარით, თუმცა, კლდოვან ფერდობებზე შეინიშნება ქსეროფიტული ტიპის მცენარეულობა.

მცენარეული სარტყელის ზონირება

ცხრილი 1

	მცენარეული სარტყელის დასახელება	გავრცელება ზღვის დონიდან (მ)	სარტყელში შემავალი მცენარეული საფარი
1	მუხის სარტყელი	460-1000	ქართული მუხა (<i>Quercus iberica</i>), ჰართვისის მუხა (<i>Quercus hartwissiana</i>) წაბლი (<i>Castanea sativa</i>), ჯაგრცხილა (<i>Carpinus orientalis</i>), რცხილა (<i>Carpinus caucasica</i>), იფანი (<i>Fraxinus excelsor</i>), ნეკერჩხალი (<i>Acer campestre</i>), კავკასიური ცაცხვი (<i>Tilia caucasica</i>), კავკასიური პანტა (<i>Pirus caucasica</i>)
2	წიფლის სარტყელი	1000-1175	ძირითადად წიფელი (<i>Fagus orientalis</i>), რცხილა (<i>Carpinus caucasica</i>), პანტა (<i>Pyrus caucasica</i>), იფანი (<i>Fraxinus excelsor</i>), თელა (<i>Ulmus foliacea</i>), ფიჭვი (<i>Pinus sylvestris</i>), სოჭი (<i>Abies nordmanniana</i>), ნაძვი (<i>Picea orientalis</i>), ნეკერჩხალი (<i>Acer campestre</i>), აკაცია (<i>Acacia</i>), და სხვა შერეული სახეობები.

სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორიაზე არსებული მცენარეულობის ნუსხა:

Quercus iberica

Quercus hartwissiana

Castanea sativa

საქართველოს წითელი ნუსხით დაცული სახეობა

Carpinus caucasica = *Carpinus betulus*

Carpinus orientalis

Fagus orientalis

Acer laetum

Fraxinus excelsor

Sorbus torminalis

Sorbus aucuparia

Crataegus pentagyna

Cerasus silvestris = *Prunus avium* var. *silvestris* = *Prunus cerasus*

Mespilus germanica

Corylus avellana

Ilex colchica

Rhododendron ponticum

Rhododendron luteum

ბერნის კონვენციით დაცული სახეობა

Vaccinium arctostaphylos

ბერნის კონვენციით დაცული სახეობა

Daphne pontica

Euonymus latifolia

Rosa canina

Rubus sp.

Symphytium grandiflorum

Ruskus colchicus

Pyrus caucasica

Malus orientalis

Laurocerasus officinalis

Hedera colchica

Campanula cordifolia

Luzula sylvatica

Viola alba

Fragaria vesca

Clinopodium umbrosum

Clinopodium vulgare

Pteridium tauricum

Poa nemoralis

Asperula odorata

Primula woronowii

სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორიაზე არსებული ჰაბიტატის ტიპი მიეკუთვნება ხმელეთის ჰაბიტატის ტიპს. ხმელეთის ჰაბიტატის ტიპის ფართობი შეადგენს 8316 ჰა-ს.

ბიოსფეროში არსებობს მრავალი სხვადასხვა ჰაბიტატი, რომელსაც ზოგჯერ განსაზღვრავს ის, ვიმც სწავლობს მათ კონკრეტულ ორგანიზმთან მიმართებაში, რომელიც ჩვეულებრივ წარმოადგენს სხვადასხვა ადაპტაციას, რომ შეძლონ მასში გადარჩენა.

სამონადირეო მეურნეობის მიზნებიდან და ამოცანებიდან გამომდინარე ჰაბიტატების დადგენა და შესწავლა პირველ ეტაპზე მნიშვნელოვანი არის სამი სახეობისათვის: გარეული ღორი (*Sus scrofa atilla*), შველი (*Capreolus capreolus capreolus*), მაჩვი (*Meles meles leptorynchus*).

სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორიაზე არსებული გარეული ცხოველების ნუსხა:

ძუძუმწოვრები (Mammalia)

ცხრილი 2

1	<i>Ursus arctos meridionalis</i>	დათვი		
2	<i>Canis lupus cubanensis</i>	მგელი		
3	<i>Canis aureus maeoticus</i>	ტურა		
4	<i>Martes foina</i>	ქვის კვერნა		
6	<i>Vulpes vulpes</i>	მელია		
7	<i>Mustela nivalis</i>	დედოფალა		
8	<i>Felis silvestris</i>	ტყის კატა		
9	<i>Linx linx</i>	ფოცხვერი		
10	<i>Sus scrofa Attila</i>	გარეული ღორი		
11	<i>Capreolus capreolus capreolus</i>	შველი		
12	<i>Rupicapra rupicapra caucasica</i>	არჩვი		
13	<i>Lepus europaeus</i>	კურდღელი		
14	<i>Meles meles leptorynchus</i>	მაჩვი		
15	<i>Dryomys nitedula</i>	ძილგუდა		
16	<i>Erinaceus europaeus</i>	ზღარბი		
17	<i>Vespertilio murinus</i>	ღამურა		
18	<i>Talpa caucasica</i>	თხუნელა		
19	<i>Mus musculus</i>	სახლის თაგვი		
20	<i>Microtus arvalis</i>	ჩვეულებრივი მემინდვრია		
21	<i>Apodemus mytacinus</i>	მცირე აზიური თაგვი		
22	<i>Apodemus fulvipectus</i>	კავკასიური ტყის თაგვი		
23	<i>Apodemus uralensis</i>	მცირე ტყის თაგვი		

ფრინველები (Aves)

ცხრილი 3

	ლათინური დასახელება	ქართული დასახელება	ფრინველის ყოფნის ხასიათი
1	<i>Columba palumbus</i>	ქედანი	გადამფრენი
2	<i>Columba oenas</i>	გვიძინი (გულიო)	გადამფრენი
3	<i>Streptopelia turtur</i>	გვრიტი	გადამფრენი
4	<i>Dryocopus martius</i>	ხეკაკუნა	მოზინადრე
5	<i>Sturnus vulgaris</i>	შოშია	მოზინადრე
7	<i>Accipiter nisus</i>	მიძინო	მოზინადრე
8	<i>Cuculus canorus</i>	გუგული	გადამფრენი
9	<i>Troglodytes troglodytes</i>	ჭინჭრაქა	მოზინადრე
10	<i>Erithacus rubecula</i>	გულწითელა	გადამფრენი
11	<i>Coturnix coturnix</i>	ძწყერი	გადამფრენი
12	<i>Tetrao mlokosiewiczzi</i>	კავკასიური როჭო	მოზინადრე
13	<i>Scalopax rusticola</i>	ტყის ქათამი	გადამფრენი
14	<i>Caprimulgus europaeus</i>	ჩვეულებრივი ბოლოკარკაზი	გადამფრენი
15	<i>Sturnus roseus</i>	ტარბი	გადამფრენი
16	<i>Lanus minors</i>	შავშუბლა ღაჟო	გადამფრენი
17	<i>Oriolus oriolus</i>	მოლალური	გადამფრენი
18	<i>Picus viridis</i>	ძწვანე კოდალა	მოზინადრე
19	<i>Emberiza citrinella</i>	ჩვეულებრივი გრატა	მოზინადრე
20	<i>Emberiza hortulana</i>	ბალის გრატა	გადამფრენი
21	<i>Emberiza cia</i>	მთის გრატა	მოზინადრე
22	<i>Crex crex</i>	ღალღა	გადამფრენი
23	<i>Caracias garrulous</i>	ყაპყაპი	გადამფრენი
24	<i>Merops apiaster</i>	კვირიონი	გადამფრენი
25	<i>Upupa epops</i>	ოფოფი	გადამფრენი
26	<i>Apus apus</i>	ნამგალა	გადამფრენი
27	<i>Ptypnoprogne rupestris</i>	კლდის მერცხალი	გადამფრენი
28	<i>Itirundo rustica</i>	სოფლის მერცხალი	გადამფრენი
29	<i>Sitta europaea</i>	ჩვეულებრივი ცოცია	მოზინადრე
30	<i>Sitta kruperi</i>	შავთავა ცოცია	მოზინადრე
31	<i>Tichodroma muraria</i>	კლდეცოცია (წითელფრთიანი)	მოზინადრე
32	<i>Corvus corax</i>	ყორანი	მოზინადრე
33	<i>Garrulus glandarius</i>	ჩხიკვი	მოზინადრე
34	<i>Turbus viscivorus</i>	ჩხართვი	გადამფრენი
35	<i>Turbus merula</i>	შაშვი	მოზინადრე
36	<i>Lanius collurio</i>	ღაჟო	გადამფრენი

37	Passer montanus	მინდვრის ბელურა	მოზინადრე
38	Passer domesticus	სახლის ბელურა	მოზინადრე
39	Lullula arborea	ტყის ტოროლა	გადამფრენი
40	Alauda arvensis	მინდვრის ტოროლა	მოზინადრე
41	Parus major	დიდი წივწივა	მოზინადრე
42	Phoenicurus phoenicurus	ჩვეულებრივი ბოლოცეცხლა	გადამფრენი
43	Motacilla cinerea	მთის ბოლოქანქარა	გადამფრენი
44	Carduelis carduelis	ნარჩიტა, ნიბლია	მოზინადრე
45	Pyrrhula pyrrhula	სტვენია	მოზინადრე
46	Asio slammeus	ბაიყუში	მოზინადრე
47	Athene noctua	ჭოტი	მოზინადრე
48	Coccothraustes coccothraustes	ჩვეულებრივი კულუმბური	მოზინადრე
49	Pica pica	კაჭკაჭი	მოზინადრე

რეპტილიები, ქვეწარმავლები (Reptilia)

ცხრილი 4

	ლათინური დასახელება	ქართული დასახელება
1	Lacerta saxicola	კლდის ხვლიკი
2	Vipera kaznakovi	კავკასიური გველგესლა
3	Natrix natrix	ჩვეულებრივი ანკარა

ამფიბიები (Amphibia)

ცხრილი 5

	ლათინური დასახელება	ქართული დასახელება
1	Bufo bufo	ჩვეულებრივი გომბეშო
2	Rana ridibunda	ტბის ბაყაყი
3	Hyla arborea	ჩვეულებრივი ვასაკა

თევზები (Pisces)

ცხრილი 6

	ლათინური დასახელება	ქართული დასახელება	შენიშვნა
1	Salmo fario	მდინარის კალმახი	წითელი ნუსხა

სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორიაზე გვხვდება არსებული (მოზინადრე) საქართველოს „წითელ ნუსხაში“ შეტანილი შემდეგი სახეობები: თევზებიდან - მდინარის კალმახი; ფრინველებიდან - კავკასიური როჭო; ძუძუმწოვრებიდან - მურა დათვი; რეპტილიებიდან - კავკასიური გველგესლა.

საქართველოს „წითელ ნუსხაში“ შეტანილი სახეობები

ცხრილი 7

	ლათინური სახელწოდება	ქართული სახელწოდება
1	Salmo fario	მდინარის კალმახი
2	Tetrao mlokosiewiczii	კავკასიური როჭო
3	Ursus arctos	მურა დათვი
4	Vipera kaznakovi	კავკასიური გველგესლა

3. სანადირო ცხოველების საბინადრო პირობების შეფასება

სანადირო სავარგულების იდენტიფიკაცია განხორციელდა ლანდშაპტურ-ზოო-გეოგრაფიული მიდგომით, ტყეთმონაწილობის მასალების გათვალისწინებით.

ტყეთმონაწილობის მასალების მიხედვით ჩვენ გამოვყოფთ შემოდგომა-ზამთრის სეზონურ საკვებ სტაციებს ტახისთვის და შველისთვის, რომელიც ემთხვევა სამონადირეო მეურნეობის მუხის და წიფლის სარტყელებს, რომლებიც ამთავადვე განაპირობებენ მოსავლიანობის ხარისხით და მოცულობით ნადირის ყოფნას დროში და სივრცეში აღნიშნულ სტაციაში. გაზაფხულის და ზაფხულის სტაციები ფრაგმენტულადაა მოფენილი მთელ სალიცენზიო ფართობზე და მოითხოვს ინტენსიურ მუშაობას სეზონური საკვები სტაციების ხარისხის დადგენის თვალსაზრისით. მეტი ყურადღება სჭირდება გამრავლების და თავშესაფრის ადგილებს და ამ მიმართულებით განხორციელდება რემიზების მოწყობა და საკვებურების განთავსება.

სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორიაზე არსებული სანადირო ცხოველების ნუსხა

ცხრილი 8

	ლათინური დასახელება	ქართული დასახელება	რესურსის მნიშვნელობა	შენიშვნა
1	Capreolus capreolus capreolus	შველი	განიხილება ეკონომიკურ ნაწილში	ინტენსიური სანადირო მეურნეობის გაძღოლა
2	Sus scrofa attila	ტახი	განიხილება ეკონომიკურ ნაწილში	ინტენსიური სანადირო მეურნეობის გაძღოლა
3	Meles meles leptorynchus	მაჩვი	განიხილება ეკონომიკურ ნაწილში	ინტენსიური სანადირო მეურნეობის გაძღოლა
4	Ursus arctos meridionalis	დათვი	მნიშვნელოვანი რესურსი	წითელი ნუსხა. სახეობაზე მუშაობა, მისი პოპულაციის გაზრდის და მართვის მიზნით.
5	Canis lupus cubanensis	მგელი	არ განიხილება მნიშვნელოვან ეკონომიკურ ნაწილში	პოპულაციის მინიმალურ დონეზე შენარჩუნება
6	Canis aureus maeoticus	ტურა	არ განიხილება მნიშვნელოვან ეკონომიკურ ნაწილში	პოპულაციის მინიმალურ დონეზე დაყვანა
7	Martes foina	ქვის კვერნა	არ განიხილება	მე- V ბონიტეტი
8	Lepus europaeus	კურდღელი	არ განიხილება	მე- V ბონიტეტი
9	Vulpes vulpes	მელა	არ განიხილება	მე- V ბონიტეტი
10	Rupicapra rupicapra caucasica	არჩვი	არ განიხილება	მე- V ბონიტეტი

სანადირო ცხოველების საბინადრო პირობების ხარისხი დადგინდა ლანდშაპტურ-ზოოგეოგრაფიული მიდგომით სანადირო სავარგულების ექსპერტული შეფასების მეთოდით.

სანადირო ცხოველების საბინადრო პირობების შეფასება განხორციელდა იმ ცხოველების სახეობებზე, რომლის რესურსის ათვისებასაც სამონადირეო მეურნეობა აპირებს პირველ ეტაპზე. ესენი არის: შველი, ტახი, მაჩვი. ხუთბალიანი ბონიტეტის სისტემაში სამივე ცხოველზე საბინადრო გარემო შეფასდა მესამე ბონიტეტად. მიუხედავად იმისა, რომ სამონადირეო მეურნეობის სანადირო სავარგულები, განთავსებული ტყის ფონდში, მთის

ტყის ეკოსისტემებში ვიზუალურად კარგ შთაბეჭდილებას ტოვებს, მისი ხარისხი კლებულობს რიგი ფაქტორების გამო. მათ შორის ისეთის, როგორც არის ტყის ველობების და მინდვრების ნაკლებობა, რაც თავისთავად ხელს უშლის ბიოტექნიკური ღონისძიებების ჩატარებას.

რაც შეეხება სხვა სანადირო ცხოველებს:

დათვის საბინადრო გარემო - III ბონიტეტი;

კურდღელი - V ბონიტეტი;

მაჩვი - III ბონიტეტი

ქვის კვერნა - V ბონიტეტი

მგელი - III ბონიტეტი

ტურა - III ბონიტეტი

მელა - V ბონიტეტი

არჩვი - V ბონიტეტი

ისეთი მტაცებელი ცხოველები, როგორც არიან: მგელი და ტურა სანადირო მეურნეობისთვის მიჩნეული არიან არასასურველ სახეობებად და მათი რიცხვი დაყვანილ უნდა იქნეს მინიმალურ ზღვარზე, რათა მათ გავლენა არ იქონიონ სამონადირო მეურნეობის ძირითად რესურსზე - შველზე, მაჩვზე, ტახზე.

ფოცხვერი სამონადირო მეურნეობის ტერიტორიაზე შეინიშნება ერთეული ნიშნით ,რაც სამონადირო მეურნეობისთვის დამაკმაყოფილებელია.

სავარგულების ფართობების იდენტიფიკაცია ცხოველების თითოეული სახეობისათვის შესაფერის და არაშესაფერის საბინადრო ტერიტორიების მიხედვით:

სამონადირო მეურნეობის ტერიტორია განთავსებულია მთის ტყის ეკოსისტემებში და მიეკუთვნება სანადირო სავარგულების მთის ტყეების ტიპს, რომელიც შეადგენს ტყის ფონდს. ჩამოთვლილი სანადირო სახეობებისთვის აღნიშნული სავარგულები შესაფერისი საბინადრო ტერიტორიაა, გარდა:

- არჩვისა და როჭოსი -, რომელთა არეალიც ვრცელდება ტყის ზედა ზოლში და სამონადირო მეურნეობის სალიცენზიო ფართობს მისი საზღვრის გასწვრივ კვეთს უმნიშვნელოდ, რაც სახეობების პოპულაციების მართვის საშუალებას არ იძლევა;

- მელიისა და ქვის კვერნისა -, რომელთა არეალიც უმნიშვნელოდ კვეთს სამონადირო მეურნეობის სალიცენზიო ფართობს.

4. სანადირო ცხოველების რესურსის შეფასება.

სამონადირო მეურნეობა ძირითად სანადირო რესურსს ხედავს სანადირო ცხოველების სამ სახეობაში და აპირებს ამ პოპულაციებისათვის ხელისშემწყობი ღონისძიებების გატარებას

ცხრილი 9

	ლათინური დასახელება	ქართული დასახელება	სავარგულის ხარისხი არსებული	სავარგულის ხარისხი მისაღწევი
1	Capreolus capreolus capreolus	შველი	III ბონიტეტი	I ბონიტეტი
2	Rupicapra rupicapra caucasica	არჩვი	V ბონიტეტი	V ბონიტეტი
3	Sus scrofa attila	ტახი	III ბონიტეტი	I ბონიტეტი
4	Lepus europaeus	კურდღელი	V ბონიტეტი	V ბონიტეტი
5	Meles meles leptorynchus	მაჩვი	III ბონიტეტი	I ბონიტეტი
6	Vulpes vulpes	მელა	V ბონიტეტი	V ბონიტეტი
7	Canis lupus cubanensis	მგელი	III ბონიტეტი	V ბონიტეტი
8	Canis aureus maeoticus	ტურა	III ბონიტეტი	V ბონიტეტი
9	Martes foina	ქვის კვერნა	V ბონიტეტი	V ბონიტეტი
10	Columba palumbus	ქედანი	III ბონიტეტი	III ბონიტეტი
11	Columba oenas	გვიძინი	III ბონიტეტი	III ბონიტეტი
12	Streptopelia turtur	გვრიტი	III ბონიტეტი	III ბონიტეტი
13	Scolopax rusticola	ტყის ქათამი		

5. სამონადირო მეურნეობის ზონირება. (იხილეთ დანართი)

სამონადირო მეურნეობის ტერიტორიაზე ეკოლოგიური უსაფრთხოებისა და წონასწორობის შენარჩუნების მიზნით სავარგულების საერთო ფართობის 25% განკუთვნილია მიზნობრივ ტერიტორიულ ერთეულს. სამონადირო მეურნეობის ტერიტორიის ძირითადი ნაწილი - 75%, გარდა შიდასამეურნეო ტერიტორიული მიზნობრივი ერთეულებისა განკუთვნილია ნადირობის პროცესის ჩასატარებლად.

სამონადირო მეურნეობის ტერიტორია, შიდასამეურნეო დანიშნულების მიხედვით, დაყოფილია შემდეგ ერთეულებად:

აღკვეთილი - სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორიის ის ნაწილი, რომელიც გამოეყოფა გარეული ნადირ-ფრინველის ოპტიმალური რიცხოვნობის აღდგენის და მათი გამრავლებისათვის ხელსაყრელი პირობების შესაქმნელად. აქ მთელი წლის განმავლობაში აკრძალულია ნადირობა და სანადირო ძაღლების შეყვანა. იგი განთავსებულია 33-ე კვარტალში და იკავებს მისი ტერიტორიის ნახევარს - 40 ჰა-ს.

აღწარმოების უბანი - სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორიის ის ნაწილი, რომელიც გამოიყოფა გარეული ნადირ-ფრინველის ბუდობის, გამრავლების და ნამატის მიღებისა და გამოზრდისათვის. აქაც მთელი წლის მანძილზე აკრძალულია ძაღლების შეყვანა. განთავსებულია 33-ე კვარტლის დანარჩენ ტერიტორიაზე და იკავებს 44 ჰა-ს.

ნადირ-ფრინველის საშენი - სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორიის ის ნაწილი, სადაც ვოლიერულ ან ნახევრად ვოლიერულ პირობებში ინახება გარეული ნადირ-ფრინველის სადედე სულადობა მთელი წლის განმავლობაში. აქვე ხდება ნამატის მიღება და ბუნებაში გაშვება. იგი იფუნქციონირებს 51 კვარტალში.

სანადირო უბანი - სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორიის ის ნაწილი, სადაც უშუალოდ ხდება იმ ნადირ-ფრინველის მოპოვება, რომელზედაც ნადირობა ნებადართულია შესაბამისი კვოტების დამტკიცების შემდეგ.

6. ცხოველთა აღრიცხვა და მონიტორინგი.

სანადირო ცხოველების აღრიცხვა განხორციელდა ექსპერტული შეფასების მეთოდით. რის შედეგადაც დადგინდა:

ცხრილი 10

	ლათინური დასახელება	ქართული დასახელება	3 წელზე ზევით	3 წლამდე	სულ
1	Capreolus capreolus	შველი	40	70	110
2	Sus scrofa attila	ტახი	50	120	170
3	Ursus arctos meridionalis	დათვი	5	12	17
4	Canis lupus cubanensis	მგელი	2	6	8
5	Canis aureus maeoticus	ტურა	40	120	160
6	Meles meles leptorynchus	მაჩვი	40	90	130

უნდა აღინიშნოს, რომ სანადირო სახეობების მიერ სტაციების არჩევის უპირატესობის დადგენა ვერ ხერხდება. სამონადირეო მეურნეობა ისახავს ამოცანას ყველა სანადირო სახეობასთან დაკავშირებით მოხდეს მათი სტაციების დეტალური შესწავლა ბიოტური და აბიოტური ფაქტორების გათვალისწინებით.

მონიტორინგის წარმოება ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ღონისძიებაა სამონადირეო მეურნეობის გაძღვლის საქმეში. მონიტორინგის ძირითადი მიზანი სანადირო და საქართველოს „წითელ ნუსხაში“ შეტანილ ცხოველებზე დაკვირვების წარმოებაა. მათი მდგომარეობის დაფიქსირების, საფრთხეების და გამრავლების ხელისშემშლელი ფაქტორების გამოვლენა. მნიშვნელოვანია ფიტოპათოლოგიური გამოკვლევების ჩატარების ეფექტურობა და ხანძარსაშიში კერების დროული გამოვლენა. მონიტორინგის წარმატებით განხორციელების ერთ-ერთი პირობაა დღიურების და მონიტორინგის ჟურნალის წარმოება, სადაც ისახება ყოველი სამონიტორინგო დაკვირვების დრო, ადგილი, სამონიტორინგო პარამეტრები, მდგომარეობა, შედეგები, საჭიროების შემთხვევაში რეკომენდაციები და სხვა მონაცემები.

მონიტორინგის პროგრამა:

ცხრილი 11

	მონიტორინგი	მონიტორინგის პერიოდი	შემსრულებელი პირები	რეკომენდაცია
1	სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორიაზე გავრცელებულ სანადირო და საქართველოს „წითელ ნუსხაში“ შეტანილ ცხოველთა რიცხოვნობაზე დაკვირვება	წელიწადში 2-ჯერ (გაზაფხული-შემოდგომა)	უფროსი ეგერი, ეგერი	აღრიცხვის ჩატარება და შედეგების ანალიზი
2	სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორიაზე გავრცელებულ სანადირო და საქართველოს „წითელნუსხაში“ შეტანილ ცხოველთა მდგომარეობაზე დაკვირვება. მათი გამრავლება-განვითარების ხელშემშლელი ფაქტორების არსებობის დადგენის მიზნით	წელიწადში 4-ჯერ (გაზაფხული-ზაფხული-შემოდგომა-ზამთარი)	უფროსი ეგერი, ეგერი	საფრთხეების იდენტიფიკაცია და ასეთის არსებობის შემთხვევაში რეკომენდაციის მომზადება ქმედებების განხორციელებისათვის
3	სამონადირეო ტერიტორიაზე გავრცელებულ სანადირო ცხოველთა აღწარმოების მიმდინარეობაზე დაკვირვება	წელიწადში 4-ჯერ (გაზაფხული-ზაფხული-შემოდგომა-ზამთარი)	უფროსი ეგერი, ეგერი	ეფექტურობის დადგენა და ხელშემშლელი ფაქტორების გამოვლენა
4	სანადირო და საქართველოს „წითელ ნუსხაში“ შეტანილ ცხოველთა მდგომარეობაზე დაკვირვება ჰაბიტატების მიხედვით	წელიწადში 4-ჯერ (გაზაფხული, ზაფხული, შემოდგომა, ზამთარი)	უფროსი ეგერი, ეგერი	აღდგენითი ქმედებები
5	მცენარეთა მავნე დაავადებათა გამომწვევი მიზეზების დადგენა	წელიწადში 2-ჯერ (გაზაფხული, შემოდგომა)	უფროსი ეგერი, ეგერი	საფრთხეების იდენტიფიკაცია და, ასეთის არსებობის შემთხვევაში, რეკომენდაციის მომზადება ქმედებების განხორციელებისათვის
6	ბიოტექნიკური ქმედებები, სავარგულების დაცვა.	ყოველდღიურად	უფროსი ეგერი, ეგერი	
7	ხანძარსაწინააღმდეგო სამუშაოები	ყოველკვარტალ, აუცილებლობის შემთხვევაში	უფროსი ეგერი, ეგერი	ხანძარსაშიში კერების დროულად გამოვლენა და გაწმენდა
8	სანადირო ცხოველების დაავადების წინააღმდეგ პროფილაქტიკური ქმედებების გატარება	წელიწადში 2-ჯერ	უფროსი ეგერი, ეგერი	საფრთხეების იდენტიფიკაცია და, ასეთის არსებობის შემთხვევაში, რეკომენდაციის მომზადება ქმედებების

				განხორციელებისათვის
9	ცხოველთა ინვაზიური სახეობების რიცხოვნობაზე და ახალი სახეობების გამოჩენაზე დაკვირვება.	ყოველკვარტალ	უფროსი ეგერი, ეგერი	ინვაზიური სახეობების ელიმინაციასთან დაკავშირებული რეკომენდაციები და ქმედებები
10	ნარჩენების მართვის ეფექტურობაზე დაკვირვება	პერიოდულად	უფროსი ეგერი, ეგერი	

ცხრილი 12

	ლათინური სახელწოდება	ქართული სახელწოდება	არსებული რიცხოვნობა	დასახლები სიმჭიდროვე 1000 ჰა-ზე	წლიური მოპოვების ნორმა (%)	მოპოვების შესაძლებელი რაოდენობა
1	Capreolus capreolus capreolus	შველი	110	13	პოპულაციის სტრუქტურის დადგენის შემდეგ	4 ინდივიდი მამრი
2	Sus scrofa attila	ტახი	170	20	3	5 ინდივიდი მამრი
3	Ursus arctos meridionalis	დათვი	17	2	წითელი ნუსხა	-
4	Canis lupus cubanensis	მგელი	8	1	90	7
5	Canis aureus maeoticus	ტურა	160	19	95	150
6	Meles meles leptorynchus	მაჩვი	130	15	10	13

სანადირო სეზონის დროს სამონადირეო მეურნეობის სანადირო სავარგულების ყოველდღიური გამტარუნარიანობა შეადგენს 30 მონადირეს. ნადირობის განხორციელება შესაძლებელი იქნება მხოლოდ სამონადირეო მეურნეობის წარმომადგენლის თანხლებით (ეგერი, ნადირობის ექსპერტი ან სხვა).

7. ცხოველთა დაცვისა და აღწარმოების ღონისძიებები.

სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორიაზე ცხოველთა დაცვა ხორციელდება ეგერების მიერ ყოველდღიური საეგერო უბნის შემოვლის მეშვეობით. სამონადირეო მეურნეობას სალიცენზიო ვადის ამოწურვამდე დარჩა ორი სანადირო სეზონი, რაც თავისთავად იძლევა იმის შესაძლებლობას, რომ სანადირო ცხოველების აღწარმოებას ხელი შევეწყოთ ბუნებრივ ეკოსისტემებში.

გარეული ცხოველების დაცვის, გადარჩენის და აღწარმოების ღონისძიებები გულისხმობს პირველ რიგში საბინადრო პირობების გაუმჯობესებას, რისთვისაც ლიცენზიით განსაზღვრულ ტერიტორიაზე 33-ე კვარტალი მთლიანად დაეთმო აღკვეთილს და აღწარმოების უბანს. ამავე კვარტალში მდებარე მინდორზე, რომლის ფართობიც 3 ჰა-ა მოეწყო საკვებური მინდვრები საკვებური მოედნები და წერტილები. დაითესება მარცვლეული და სხვა კულტურები, რაც ხელს შეუწყობს სახეობრივი სიმდიდრის გაზრდას. ასევე, ხე-მცენარეებისაგან თავისუფალ ტერიტორიებზე სისტემატურად დაითესება შემდეგი კულტურები - სიმინდი, სორგო, კარტოფილი, მიწავაშლა, ბარდა, გოგრა. ეს განხორციელდება დანარჩენ კვარტლებში იქ არსებულ მცირე ნაკვეთებზე, ცხოველთა გადამეტებული კონცენტრაციის და მათ მიმართ ყურადღების თავიდან აცილების მიზნით.

აღებული მოსავლის დიდი ნაწილის განთავსება ხდება საკვებურებში, ხოლო დანარჩენი რჩება ადგილებზე, რომელსაც გარეული ცხოველი მოთხოვნილებისამებრ გამოიყენებს. დამატებით გათვალისწინებულია თივის ტუკების და ველური მცენარეულობის ნაყოფის შეგროვება და მისი მარაგის შექმნა, რათა მოხდეს მათი შემდგომი განთავსება საკვებურებში.

ზემოაღნიშნულ ბიოტექნიკურ ღონისძიებებთან ერთად ჩატარდება ახსნაგანმარტებითი სამუშაოები ადგილობრივ მოსახლეობასთან არასასურველი შედეგების თავიდან აცილების მიზნით. სისტემური ხასიათი ეძლევა ტყის კორომების პერიოდულ შემოწმებას უკანონო ჭრებისა და მავნებელ-დაავადებათა კონტროლის მიზნით.

8. ბიომრავალფეროვნების, მათ შორის ენდემური და რელიქტური სახეობების,

მაღალი კონსერვაციული ღირებულებების ტყეების

და მდგრადი მართვადი ღონისძიებები

სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორია განთავსებულია მთის ტყის ეკოსისტემებში და მისი საერთო მდგომარეობა დამაკმაყოფილებელია. შეინიშნება მაღალი რეგენერაციის ხარისხი, რაც იმის გარანტიას იძლევა, რომ ტყის ფუნქციონირება სტაბილურია.

ბიომრავალფეროვნების დაცვა გულისხმობს უწყვეტი მეთვალყურეობის ქვეშ არსებული ცოცხალი ორგანიზმების ფიზიკურ დაცვას. ასევე ადგილობრივი სახეობრივი შემადგენლობის და მრავალფეროვნების შენარჩუნებას. გენეტიკური

დაბინძურებისაგან დაცვას, გენმოდიფიცირებული მცენარეების (საკვების სახით გამოყენებას) შეტანის გავრცელებისაგან დაცვას, არსებული ეკოსისტემებისა და ჰაბიტატების პირვანდელი იერსახის შენარჩუნებას, მავნებლებისაგან დაცვას, ცხოველების და ფრინველების სხვადასხვა ეპიდემიოლოგიური და ეპიზოოტური დაავადებებისაგან დაცვას და პრევენციული ღონისძიებების განხორციელებას. ნადირ-ფრინველის, ასევე მცენარეების საბინადრო გარემოს შენარჩუნებას, ცხოველების გამრავლების, გადარჩენის სტაციების, სამიგრაციო და საწყურებელი ადგილების დაცვას, რაც ბუნებრივია გულისხმობს იმ დონეზე მოვლა-პატრონობას, რომ ზემოაღნიშნული ადგილსამყოფელებისა და ცოცხალი ორგანიზმების მდგომარეობა არ უნდა გაუარესდეს. მეტიც, იქნას დაცული იმ პირვანდელ მდგომარეობაში, როგორც იქნა გადაცემული ან გაუმჯობესდეს ეფექტური მენეჯმენტის წარმოებისას.

9. ტერიტორიის განაწილება ხანძრის საშიშროების კლასების

მიხედვით და ხანძარსაწინააღმდეგო ქმედებები. (იხილეთ დანართი)

სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორია ხანძრის საშიშროების კლასების მიხედვით მთლიანად განეკუთვნება მე-IV-ე კლასს. მეურნეობა აპირებს ხანძარსაწინააღმდეგო საშუალებების შეძენას, ანშლაგების მოწყობას და სხვა ხანძარსაწინააღმდეგო ღონისძიებების განხორციელებას.

10. ინფორმაცია ტყეების სანიტარიული მდგომარეობის შესახებ...

არსებული მდგომარეობით სამონადირეო მეურნეობაში არსებული ტყე არის ჯანმრთელი და არ საჭიროებს მკურნალობას. სამონადირეო მეურნეობა ყოველი წლის მაის-ივლისში განახორციელებს ტყეების სანიტარიულ დათვალიერებას. ტყეების სანიტარიული მდგომარეობის გაუარესების შემთხვევაში სამონადირეო მეურნეობა ტყის მართვის ორგანოს რეკომენდაციის შესაბამისად განახორციელებს შესაბამის ქმედებებს.

11. ლიცენზიით განსაზღვრული ტერიტორიის დაცვის

მექანიზმები

სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორია დაყოფილი არის სამ საეგერო უბნად და ეგერების მიერ ტერიტორიის ყოველდღიური შემოვლის შედეგად სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორია კონტროლდება. კონტროლზე აყვანილი იქნება ყველა ბიოტექნიკური ღონისძიებების ფართობები.

12. სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორიაზე ტურიზმის განვითარებისათვის დაგეგმილი ღონისძიებები.

სატროფეო ნადირობის პრინციპების დანერგვა სამონადირეო მეურნეობაში და ამ მიმართულებით ტურისტების მოზიდვა. სოროს ძაღლების სამუშაო თვისებების დადგენის ღონისძიებები და სოროს ძაღლების შეჯიბრის ორგანიზების ხელისშეწყობა. ამ საქმიანობის რეკლამირების ორგანიზება.

13. ინფრასტრუქტურის განვითარება

სამონადირეო მეურნეობას გათვალისწინებული აქვს, სამონადირეო მეურნეობის შესასვლელში სოფელ კვერეთის გზის გასაყართან, სამონადირეო მეურნეობის თანამშრომლებისთვის და მონადირე-სტუმრებისთვის დროებითი ნაგებობის (გადასატანი) განთავსებას. მოინიშნება სამომხრად ბილიკები და გაუკეთდება საინფორმაციო დაფები. მოინიშნება სანადირო ნომრები. მოინიშნება დასაბანაკებელი ადგილები ნარჩენების ადგილიდან გატანის მექანიზმით.

14. ნარჩენები.

ნარჩენების ძირითადი კონტეინერი განთავსდება სამონადირეო მეურნეობის შესასვლელთან, საიდანაც ორგანიზებულად მოხდება მისი გატანა. სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორიიდან ნარჩენების გატანა მოხდება საქართველოს კანონის ნარჩენების მართვის კოდექსის შესაბამისად. ხელშეკრულება დაიდება ადგილობრივ მუნიციპალიტეტთან.

15. ჰიდროლოგიური ქსელი.

სალიცენზიო ტერიტორიას გამყოფ ზოლად გასდევს მდინარე ჩიხურა თავისი შენაკადებით (სკინტავა - კვერეთულა).

ცხრილი 13

სანადირო სახეობა	არსებული მდგომარეობა ბონიტეტი/რიცხოვნობა	მისაღწევ ი 2023-2024	შემსრულებელი	მისაღწევ ი 2026-2027	შემსრულებელი	საკვებური (ცალი)	საკვები მოედანი (ცალი)
Capreolus capreolus capreolus	III/110 (40+70juv)	II/165	1,2 და 3 საეგერო უბნის ეგერები	I/275	1,2 და 3 საეგერო უბნის ეგერები	9	9
Sus scrofa Attila	III/170 (50+120juv)	II/255	1,2 და 3 საეგერო უბნის ეგერები	I/425	1,2 და 3 საეგერო უბნის ეგერები	9	9
Meles meles leptorynchus	III/130 (40+90juv)	II/195	1,2 და 3 საეგერო უბნის ეგერები	I/325	1,2 და 3 საეგერო უბნის ეგერები	-	-
Canis lupus cubanensis	III/8 (2+6juv)	V/1	1,2 და 3 საეგერო უბნის ეგერები	V/1	1,2 და 3 საეგერო უბნის ეგერები	-	-
Canis aureus maeoticus	III/160 (40+120)	V/10	1,2 და 3 საეგერო უბნის ეგერები	V/10	1,2 და 3 საეგერო უბნის ეგერები	-	-

შპს ეიჩ ჯი კაპრა კაუკასიკას
დირექტორი: კახა ამისულაშვილი